

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української мови

Кваліфікаційна робота
магістра

з теми: **ЕЛІПТИЧНІ РЕЧЕННЯ В ПОСТМОДЕРНОМУ
ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ: ФОРМАЛЬНО-СИНТАКСИЧНИЙ,
СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНИЙ І КОМУНІКАТИВНО-
ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ**

Виконала: здобувачка другого
(магістерського) рівня вищої освіти
Ukr1-M20 групи
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
спеціальності 014 Середня освіта
(Українська мова і література)
Гуменюк Мар'яна Володимирівна

Керівник:
Дзюбак Н.М., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови

Рецензент:
Джурбій Т.О., кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри історії
української літератури та компаративістики

Кам'янець-Подільський – 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕЛІПСИСУ В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ.....	8
1.1. Лінгвістична сутність еліпсису.....	8
1.2. Еліптичне речення як синтаксична одиниця.....	14
1.3. Класифікація еліптичних речень.....	20
РОЗДІЛ II. ФОРМАЛЬНО-СИНТАКСИЧНИЙ, СЕМАНТИЧНИЙ, КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ ТА СТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТИ ЕЛІПТИЧНИХ РЕЧЕНЬ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ.....	25
2.1. Типологія еліптичних речень у художньому дискурсі.....	25
2.1.1. Речення з еліпсисом присудка (головного дієслівного члена односкладного речення) зі значенням буття.....	25
2.1.2. Речення з еліпсисом присудка (головного дієслівного члена односкладного речення) зі значенням руху, переміщення в просторі.....	31
2.1.3. Речення з еліпсисом присудка (головного дієслівного члена односкладного речення) зі значенням способу розташування в просторі.....	36
2.1.4. Речення з еліпсисом присудка (головного дієслівного члена односкладного речення) зі значенням сприйняття.....	37
2.1.5. Речення з еліпсисом присудка (головного дієслівного члена односкладного речення) зі значенням мовлення.....	39
2.1.6. Речення з еліпсисом присудка (головного дієслівного члена односкладного речення) зі значенням волевиявлення.....	42
2.1.7. Питальні речення з еліпсисом присудка (головного дієслівного члена односкладного речення).....	45
2.1.8. Речення з еліпсисом непередикативних компонентів.....	47
2.2. Комунікативно-прагматичні та стилістичні особливості функціонування еліптичних речень.....	48

РОЗДІЛ ІІІ. ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ НЕПОВНИХ РЕЧЕНЬ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	54
3.1. Аналіз програми та підручників з української мови щодо вивчення неповного речення в закладах загальної середньої освіти.....	54
3.2. Методика формування знань про неповне речення та його типи.....	57
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81

ВСТУП

Поступальний рух сучасної лінгвістичної думки характеризується суттєвими зрушеннями у предметній області та в методологічних принципах досліджень. Одним із кардинальних процесів, які відбуваються в мовознавстві, є перехід від структуралізму до функціоналізму, що відбиває послідовну зміну наукової парадигми. Розглядаючи мову як поліфункціональну знакову систему, ця парадигма вирізняється підвищеним інтересом до її вивчення в нерозривній єдності когнітивної, комунікативної та прагматичної функцій.

Інтегральною рисою когнітивно-комунікативної парадигми є те, що вона постулює розгляд мови та її одиниць у контексті мисленнєво-мовленнєвої діяльності (Н.Д.Арутюнова, О.П.Воробйова, В.І.Карасик, І.М.Колегаєва, О.С.Кубрякова, О.І.Морозова, М.В.Нікітін, М.М.Полюжин, А.М.Приходько, О.О.Селіванова, І.С.Шевченко, Д.Блейкмор, М.Култхард, П.Денлер, Р.С.Джекендофф, Р.Ленекер, Дж.Л.Мей). Це стосується й синтаксичного рівня мовної системи та його центральної одиниці – речення.

Проте існує низка синтаксичних конструкцій аналітичного і синтетичного характеру, які все ще розглядаються крізь призму структуралістських уявлень на свою природу та функції. Їхнє перебування на периферії граматичної науки не можна вважати виправданим хоча б тому, що людина у своїй вербальній діяльності активно використовує речення, побудовані за алгоритмом парцеляції, контамінації, редукції, еліпсису. Останній як найбільш усталений спосіб скорочення реченнєвої матерії за рахунок невербалізованої референції, дав поштовх до розвитку спеціального напрямку – "синтаксичної еліпсології" (О.Л.Факторович).

У наші часи терміном «еліпсис» («еліпс») у повній відповідності з його етимологією (від греч. *elleipsis* «порушення», «пропуск», «дефект») означають види опущення одиниць, що відносяться до різних рівнів мови: фонологічного (Р.Якобсон), лексичного (Т.Г.Винокур, Р.Н.Інфантьєва, В.О.Нікішина, А.К.Поспелов, В.Л.Сілін), словотвірного (О.М.Крайняк,

Н.С.Тарасюк), синтаксичного (П.С.Дудик, Н.М.Дзюбак). Дослідження еліпсису має важливе значення в стилістиці (І.Р.Гальперін, Р.К.Мендибаєва).

Проблема невербалізованої референції в синтаксисі все ще залишається далекою від свого вирішення. Звернення до теоретичного доробку когнітивно-дискурсивної лінгвістики відкриває нові можливості в інтерпретації феномену «еліпсис» як процесу і як результату взаємодії експліцитних та імпліцитних смислів. Необхідність системного дослідження номінативного і комунікативного аспектів еліптичного речення з урахуванням новітніх надбань мовознавства уможливує його розгляд у тріаді «форма–зміст–функція» у вимірах функціональної граматики. Такий підхід пов'язаний із описом механізмів і закономірностей породження у різних сферах вербального спілкування, однією з яких є художній дискурс.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю здійснення комплексного аналізу явища синтаксичної еліпсації в формально-синтаксичному, семантичному та комунікативно-прагматичному аспектах. У зв'язку з цим виникає низка питань, які потребують свого вивчення з урахуванням сучасного стану лінгвістичної думки. По-перше, незважаючи на певні успіхи мовознавства в описі структурно-семантичної специфіки еліпсису, наукових праць, присвячених опису його видів у художньому дискурсі, немає. По-друге, хоч на механізм продукування еліптичного речення звертало увагу чимало лінгвістів, його комунікативно-прагматичні витоки ще не були предметом спеціального аналізу. По-третє, особливий пласт проблематики складають комунікативно-прагматичні засади продукування еліптичних конструкцій у художньому дискурсі.

Мета роботи – комплексний опис формально-синтаксичного, семантико-синтаксичного, комунікативно-прагматичного та стилістичного потенціалу еліптичного речення в художньому дискурсі.

Реалізація цієї мети передбачає розв'язання таких конкретних завдань:

- теоретичне узагальнення основних наукових здобутків еліпсології в контексті сучасних мовознавчих досліджень;

- відмежування еліпсису від близьких і споріднених лінгвістичних явищ і встановлення номенклатури його типів і класів;
- визначення статусу та ознак еліптичних речень у теорії сучасного синтаксису;
- аналіз типологічної репрезентації еліптичних речень в постмодерному художньому дискурсі;
- з'ясування шляхів і способів використання еліптичних речень у художньому мовленні як комунікативно автономних і як дискурсивно зумовлених предикативних одиниць;
- визначення особливостей вивчення неповних речень в закладах загальної середньої освіти.

Об'єкт дослідження – еліптичне речення сучасної української мови.

Предметом дослідження є структурний, семантичний і функціональний аспекти еліптичного речення в постмодерному художньому дискурсі.

Методи дослідження. В дипломній роботі використано комплексну методику, в основу якої покладено когнітивно-комунікативний підхід до об'єкта наукової рефлексії, спрямований на його системне вивчення у триєдності форми, змісту і функції. Вона передбачає застосування методів структурно-граматичного, семантико-синтаксичного, функціонально-комунікативного, стилістичного і дискурсивного аналізу, а також лінгвокогнітивне моделювання, які застосовувалися з урахуванням органічної єдності семасіологічного та ономасіологічного принципів інтерпретації мовних і мовленнєвих явищ. Широке використання знайшли в роботі прийоми дескриптивного, контекстуального, формально-логічного, парадигматичного і синтагматичного опису еліптичних речень із залученням трансформаційних процедур дееліпсації (реконструкція, субституція), а також елементи кількісних підрахунків.

Наукова новизна дипломної роботи полягає в доведенні інтегративної природи еліпсису як симбіозу процесу та результату гармонізації форми і

змісту мовленнєвих повідомлень. У роботі вперше проаналізовано й систематизовано структурно-семантичні, комунікативно-прагматичні та стилістичні властивості еліптичних речень сучасної української мови, описано структурно-семантичну типологію та механізм їхнього продукування й використання в постмодерному художньому мовленні.

Практичне значення дипломної роботи полягає в загальних принципах і підходах до об'єкта дослідження, що сприяють поглибленню епістемічних надбань когнітивної лінгвістики, дискурсознавства, лінгвoseміотики, лінгвосинергетики тощо. Особливо вагомим є опис номінативного потенціалу еліпсації та її функціонально-комунікативної специфіки, що має певну значущість як для теоретичної граматики, так і для стилістики сучасної української мови. Досвід аналізу й отримані результати можуть стати основою для розвідок близьких і споріднених явищ в інших дискурсах.

Матеріали дослідження можуть бути використані в академічному процесі у закладах вищої освіти: у курсах лекцій з основ мовознавства, теоретичної граматики і стилістики, у спецкурсах лінгвістичної спрямованості, а також при підготовці курсових і дипломних робіт здобувачів освіти різних освітньо-кваліфікаційних рівнів за відповідною тематикою.

Апробація результатів роботи. Основні положення й результати дослідження доповідалися й обговорювалися на студентських наукових конференціях Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2020, 2021 рр.); VI та VII Всеукраїнських наукових інтернетнух конференціях «Вербальні культурні коди сучасної української мови» (2020, 2021 рр); засіданні кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (листопад 2021 року).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 82 сторінки.

ВИСНОВКИ

1. У типологічній системі простого та складного речення окремою ознакою виступає повнота/неповнота предикативної одиниці. Ця ознака ґрунтується на можливості логічно й синтаксично членувати речення, не виражати (не експлікувати якийсь із членів речення або навіть кілька членів з огляду на вже реалізований контекст, прозорість ситуації дійсності чи загальну компетенцію учасників комунікації. Пропуск, не вимовляння частини інформації в мовознавстві набули статусу еліпсису.

2. Поняття еліпсису досить широко представлене у сучасній науці. Воно стосується математики, астрономії, лінгвістики, літературознавства, акторського мистецтва тощо. У мовознавчих дослідженнях це поняття визначається майже на усіх рівнях мовної системи: фонетичному, лексичному, фразеологічному, словотвірному, граматичному, стилістичному, комунікативному. У своїй роботі ми апелювали до лінгвістичного трактування еліпсису, зокрема як поняття, пов'язаного з особливою формально-синтаксичною організацією речення, що знаходить відбиття у комунікативно-прагматичному та стилістичному аспектах повідомлення.

3. Хоча для кожного еліптичного речення можна підібрати відповідний еліпсованим компонент, не слід вважати, що таке синтаксичне утворення є похідним, скороченим варіантом повного. Воно похідне тільки в історичному плані, у сучасній же мові еліптичні речення є абсолютно самостійними синтаксичними утвореннями, не залежними від своїх аналогів – повних речень. Це відрізняє їх від інших типів неповних речень.

Еліптичні речення – кількісно найбільш репрезентований різновид неповних речень, для яких характерні “свої”, тільки їм властиві граматико-сміслові ознаки. Головною особливістю таких речень є те, що уявлення про відсутній елемент їхньої структури (найчастіше присудок (головний дієслівний член односкладного речення), рідше підмет, додаток, обставину) встановлюється не з сусідніх речень, а безпосередньо впливає з лексико-

граматичних особливостей цих речень, підказується їхнім значенням і формою, а також комунікативною компетенцією мовців.

У тій формі, в якій еліптичні речення функціонують у мовленні, їх не можна поповнити точним значенням неназваного слова, саме тому, що таке слово ніде не було вжите, тому значення еліпсованого компонента усвідомлюється синонімічно, з деякою смисловою неокресленістю, через що ці речення не можуть або майже не можуть бути замінені будь-якими повними конструкціями. Нестача (еліпсис) члена речення в еліптичних реченнях є їх відносною постійною структурною рисою і не створює неповноти їх змісту. Через таку особливість еліптичних речень їх слід вважати явищем мови, і тільки їх розглядати як формально неповні конструкції.

4. У сучасній лінгвістиці відомі три класифікації еліптичних речень: формально-синтаксична, семантична та комбінована. У своєму дослідженні на основі комбінованого підходу ми пропонуємо розглядати речення з еліпсованим присудком (головним дієслівним членом односкладного речення); з еліпсованим підметом; з еліпсованим додатком; з еліпсованою обставиною. А у їхньому складі визначати підгрупи, за семантикою опущеного компонента.

Функціональна репрезентація еліптичних речень у художньому дискурсі виявляється де в чому традиційною, в чомусь інноваційною. Проведене нами дослідження дозволило визначити, що найтипівішим традиційним явищем у художньому мовленні є еліпсація присудків двоскладних речень чи головних членів односкладних речень. У складі цих еліптичних конструкцій ми визначили такі типи: речення з еліпсисом присудка (головного дієслівного члена односкладного речення) зі значенням буття; речення з еліпсисом присудка (головного дієслівного члена односкладного речення) зі значенням руху, переміщення в просторі; речення з еліпсисом присудка (головного дієслівного члена односкладного речення) зі значенням способу розташування в просторі; речення з еліпсисом

присудка (головного дієслівного члена односкладного речення) зі значенням сприйняття; речення з еліпсисом присудка (головного дієслівного члена односкладного речення) зі значенням мовлення; речення з еліпсисом присудка (головного дієслівного члена односкладного речення) зі значенням волевиявлення; питальні речення з еліпсисом присудка (головного дієслівного члена односкладного речення). Окрему групу складають речення з еліпсованими підметом, додатком, обставиною.

5. Комунікативно-прагматичні особливості функціонування еліптичних речень знаходять відбиття у конденсуванні інформації. Незважаючи на згорнутість ці структури мають великий стилістичний потенціал: виконують функцію актуалізації повідомлюваного, сприяють усуненню тавтології, сприяють лаконізму оповіді, її точності, й експресивності, і водночас виконують особливу характеристичну функцію, суть якої полягає у виявленні соціальних та психологічних особливостей мовця-персонажа.

Активністю вирізняються еліптичні речення як заголовки художніх текстів, у яких елімінації найчастіше підлягають присудки. Емоційного піднесення художнє мовлення набуває внаслідок ланцюгового розташування еліптичних речень, бо словесною нестачею того самого компонента посилюється семантична та інформативна значущість інших складників реченнєвої структури. Активізації експресивності досягають також непрямым порядком розташування експліцитних компонентів еліптичного речення, композиційним прийомом „перегукування“ еліптичного заголовка з текстом, пропуском у межах одного речення кількох членів, що й спричиняється до стилістичного увиразнення суб'єктивно-модальних, передусім емоційно-оцінних, значень еліптичних комунікативних структур.

6. Тема «Повні й неповні речення. Тире в неповних реченнях» за програмою вивчається на уроках української мови у восьмому класі після ознайомлення здобувачів освіти з поняттями двоскладного речення, головних та другорядних членів речення, односкладного речення, типів односкладних речень. При цьому, змістова складова зорієнтована на формування в

здобувачів освіти уміння пояснити розділові знаки в неповних реченнях, а діяльнісна – конструювати неповні речення; правильно використовувати їх у власному мовленні; ставити правильно тире в неповних реченнях й обґрунтовувати його використання; знаходити і виправляти пунктуаційні помилки на вивчені правила; правильно будувати тексти різних типів і стилів, використовуючи виражальні можливості неповних речень; доречно вживати неповні речення в діалозі, а також у складних реченнях для уникнення невиправданих повторів; правильно інтонувати неповні речення.

Як показав аналіз сучасних підручників з української мови для 8 класу, їх матеріалу замало для того, щоб сформувати у здобувачів освіти визначені програмою знання та уміння. Запропонована нами методика вивчення неповних речень передбачає інтегрування різного типу бесід, творчого моделювання речень, гри, синтаксичного аналізу й розбору, що значно урізноманітнить методи навчання, а запропоновані вправи і завдання будуть слушним доповненням матеріалу підручника.

Перспективними вбачаємо дослідження функціонального потенціалу еліптичних речень у інших типах дискурсів: політичному, економічному, офіційно-діловому тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Акимова Г.Н. Новое в синтаксисе современного русского языка. Москва : Высшая школа, 1990. 166 с.
2. Андерш Й.Ф. Структурно-семантическая типология простого предложения (на материале глагольных предложений современного чешского и украинского литературных языков): автореф. дис. на соискание науч. степени д-ра филолог. наук: специальность 10.02.03 «Славянские языки». Киев, 1987. 33 с.
3. Арват Н.Н. Аспекты изучения простого предложения. Черновцы, 1972. 43 с.
4. Арват Н.Н. Межуровневые связи в предложении. *Вопросы структуры предложения*. Днепропетровск : Изд-во Днепропетровск. ун-та, 1980. С. 116–137.
5. Арват Н.Н. Про лексичне наповнення структурних схем простого речення . *Мовознавство*. 1973. №4. С. 42–49.
6. Арполенко Г.П., Забеліна В.П. Структурно-семантична будова речення в сучасній українській мові. Київ : Наукова думка, 1982. 131 с.
7. Арутюнова Н.Д. Предложение и его смысл: логико-семантические проблемы. Москва : Наука, 1976. 383 с.
8. Арутюнова Н.Д. Человеческий фактор в языке: Коммуникация, модальность, дейксис. Москва : Наука, 1992. 281с.
9. Арутюнова Н.Д., Ширяев Е.Н. Русское предложение. Бытийный тип. Москва : Русский язык., 1983. 198 с.
10. Ахманова О.С., Микаэлян Г.Б. Современные синтаксические теории . Москва : Изд-во МГУ, 1963. 166 с.
11. Балли Ш. Французская стилистика. Москва : Изд-во иностр. литературы, 1961. 393 с.
12. Баранник Д.Х. Два рівні граматичної структури речення. *Мовознавство*. 1993. №6. С.13–20.

13. Баранник Д.Х. Про один актуальний спосіб синтаксичної номінації. *Мовознавство*. 2006. №2–3. С.50–54.
14. Баранник Д.Х. Стилїстика усного мовлення. *Сучасна українська літературна мова. Стилїстика*. Київ : Наукова думка, 1973. С.503–583.
15. Баранник Д.Х. Усний монолог. Загальні особливості мовної структури. Дніпропетровськ : Дніпропетровський держ. ун-т, 1969. 143 с.
16. Баранник Н. Функціонально-стилїстичний підхід до вивчення односкладних речень. *Дивослово*. 2006. №3. С.27–30.
17. Баранов А.Н. Структура диалогического текста: Лексические показатели минимальных диалогов. *Вопросы языкознания*. 1992. №3. С.84–93.
18. Барт Р. Лингвистика текста. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва : Прогресс, 1978. С.442–449.
19. Бахтин М.М. Литературно-критические статьи. Москва : Худож. лит., 1986. 542 с.
20. Бех Е.А. Структурно-семантические особенности неполноты предложений : автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. филол. наук: специальность 10.02.02 «Языки народов Российской Федерации (русский язык)». Киев, 1990. 17 с.
21. Бацевич Ф.С. Атмосфера спілкування: спроба психолінгвістичного дослідження. *Мовознавство*. 2002. № 4–5. С. 26–32.
22. Бацевич Ф. С. Категорії комунікативної лінгвістики. *Комунікативна компетентність правників і їх зв'язки з громадськістю*. Львів, 2003. С. 73–75.
23. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 344 с.
24. Бацевич Ф.С. Текст, дискурс, речевої жанр: соотношение понятий. *Вісник Харківського університету*. Серія : Філологія. Вип.. 33, № 520. Філологічні аспекти дослідження дискурсу. Харків, 2001. С. 3–6.
25. Бацевич Ф.С. Філософія мови: історія лінгвофілософських учень. Київ : ВЦ «Академія», 2008 . 240 с.

26. Безугла Л.Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі : монографія. Харків, 2007. 332 с.
27. Белікова О.О. Актуальне членування простого речення як засіб вираження комунікативного аспекту вивчення синтаксичних одиниць. *Проблеми української мови та методики : міжвуз. зб. наук. праць. Слов'янськ, 1997. С.65–68.*
28. Богатько В. В. Механізм процесів еліпсування головних формально-синтаксичних компонентів простого речення неповної структури. Матеріали II Всеукраїнської науковопрактичної конференції «Лінгвістичне портретування сучасного соціуму». Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2016. С. 83–90.
29. Богатько В. В. Функційно-граматичні та семантичні параметри неповних структур з еліпсованими головними членами (на матеріалі прозових творів Михайла Стельмаха). Стельмах Михайло у новітніх парадигмах наукового знання : зб. матеріалів Всеукр. наук.–практ. конф., присвяч. 105–річчю від дня народж. письменника / гол. ред. О. М. Куцевол [та ін.]. Вінниця : Нілан–ЛТД, 2017. С. 112–115.
30. Богушевич Д. Г. Единица, функция, уровень: к проблеме классификации языка. Минск: Вышэйшая школа, 1985. 116 с.
31. Бондаренко А.В. Грамматическая категория и контекст. Ленинград : Наука, 1971. 115 с.
32. Бондарко А.В. Грамматическое значение и смысл. Ленинград : Наука, 1978. 175 с.
33. Бондарко А.В. Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии . Ленинград : Наука, 1983. 208 с.
34. Борисюк І.В. Уточнюче питання в українському діалогічному мовленні. Мовознавство. 1973. №3. С.46–49.
35. Борщ Е.Г. Граматична особа і персональність. *Мовознавство*. 1973. №4. С.50–59.
36. Буш Г.Я. Диалогика и творчество. Рига: Автос, 1985. 318 с.

37. Вейнрейх У. О семантической структуре языка. Новое в лингвистике: языковые универсалии. Москва : Прогресс, 1970. Вып. 5. С.163–248.
38. Великий тлумачний словник української мови / Укладач і головний редактор В.Т.Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
39. Верестюк И.В. Вопросы классификации неполных предложений. *Вестник Московского ун-та. Сер. 9, Филология.* 1986. №4. С.23–28.
40. Выготский Л.С. Мышление и речь: Психолингвистические исследования . Москва : Лабиринт, 1996. 416 с.
41. Вихованець І.Р. Городенська К.Г., Русанівський В.М. Семантико-синтаксична структура речення . Київ : Наукова думка, 1983. 219 с.
42. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис. Київ : Либідь, 1993. 368 с.
43. Вихованець І.Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови . Київ . Наукова думка, 1992. 224 с.
44. Глазова О. Українська мова : Підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти. Вид -2-е, перероблене. Київ : Освіта, 2021. 256 с.
45. Голюх В.І. Еліптичні речення з невербалізованим головним членом. *Мовознавство.* 1982. №1. С.21–26.
46. Гомас О. М .Комуникативна організація синтаксичних конструкцій. *Проблеми граматики і лексикографії української мови* : зб. наук. праць; відп. ред.. М.Я.Плющ. Київ :НПУ, 2001. С.149–154.
47. Грейс Г.П. Логика и речевое общение. *Новое в зарубежной лингвистике.* Москва : Прогресс, 1985. Вып. 16. Лингвистическая прагматика. С.217–237.
48. Гуйванюк Н.В. До питання комунікативної парадигми речення. *Мовознавство.* 2005. №3-4. С.148–155.

49. Дзюбак Н.М. Неповне речення: комунікативний, семантичний і формально-синтаксичний аспекти : Монографія. Кам'янець-Подільський : Видавець Зволейко Д.Г., 2011. 184 с.
50. Данилевська О. Українська мова : Підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти; за ред. К.Г. Городенської. Київ : Оріон, 2021. 288 с.
51. Дикарева С.С. Рогинская Н.В. Языковое общение: диалог-дейксис. Симферополь, 1991. 49 с.
52. Довженко Г.Я. Неповні підрядні речення і другорядні члени речення, виражені порівняльними конструкціями. *Українська мова і література в школі*. 1973. №6. С.31–35.
53. Долин Ю.Т. К теории синтаксического нуля. *Русский язык в школе*. 1995. №2. С.95–98.
54. Долин Ю.Т. О грамматической природе номинативных предложений. *Русский язык в школе*. 1987. №1. С.80–84.
55. Дородных А.И. Коммуникативный аспект языковых вариантов. Филологические науки. Москва : Высшая школа, 1990. №1. С.70–79.
56. Дудик П.С. Діалогічність і монологічність розмовного мовлення . *Мовознавство*. 1972. №2. С.20–28.
57. Дудик П.С. Еліптичні речення в українській мові. *Українська мова і література в школі*. 1958. №2. С.3–7.
58. Дудик П.С. Синтаксис сучасного українського розмовного літературного мовлення. Київ : Наукова думка, 1973. 288 с.
59. Єрмоленко С.Я. Бездієслівні речення в системі простих речень. *Синтаксис словосполучення і простого речення (синтаксичні категорії і зв'язки)*. К.: Наукова думка, 1975. С. 3–16.
60. Єрмоленко С.Я. Синтаксис і синтаксична семантика. Київ : Наукова думка, 1982. 210 с.

61. Єрмоленко С.Я. Биби́к С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів; [за ред. С.Я.Єрмоленко]. К.: Либідь, 2001. 224 с.
62. Єрмоленко С.Я., Сичова В.Т., Жук М.Г. Українська мова : підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ : Грамота, 2016. 272 с.
63. Жовтобрюх М.А. Українська літературна мова. Київ : Наукова думка, 1984. 215 с.
64. Заболотний О.В., Заболотний В.В. Українська мова : підручник для 8 класу ЗНЗ. Київ : ТОВ Видавництво «Гене́за», 2021. 224 с.
65. Загнітко А.П. Основи українського теоретичного синтаксису : Ч.1. Горлівка: ГДПШМ, 2004. 228 с.
66. Загнітко А.П. Основи українського теоретичного синтаксису : Ч.2. Горлівка: ГДПШМ, 2005. 213 с.
67. Загнітко А.П. Основи українського теоретичного синтаксису : Ч.3. Горлівка: ГДПШМ, 2006. 312 с.
68. Золотова Г.А. К вопросу о неполных предложениях. *Русский язык* : сб. трудов. Москва, 1975. С.106–118.
69. Золотова Г. А. Коммуникативные аспекты русского синтаксиса. Москва : УРСС: Едиториал УРСС, 2003. 366 с.
70. Золотова Г.А. Очерк функционального синтаксиса русского языка. Москва : Наука, 1973. 351 с.
71. Золотова Г.А. Синтаксические основания коммуникативной лингвистики. *Вопросы языкознания*. Москва : Наука, 1988. №4. С.52–58.
72. Іваницька Н.Л. Вплив сполучуваності повнозначних слів на утворення компонентів синтаксичної структури речення. *Мовознавство*. 2001. №3. С.97–104.
73. Іваницька Н.Л. Двоскладне речення в українській мові. Київ : Вища школа, 1986. 167 с.

74. Іваницька Н.Л. Формально-граматичне і семантико-граматичне моделювання структури простого речення. *Мовознавство*.1986. №1. С.20–27.
75. Иванчикова Е.А. О структурной факультативности и структурной обязательности в синтаксисе. *Вопросы языкознания*. 1965. №5. С.84–94.
76. Инфантова Г.Г. Очерки по синтаксису современной русской разговорной речи. Ростов-на-Дону, 1973. 135 с.
77. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. 3-е изд. стереотип. Москва : Едиториал УРСС, 2003. 284 с.
78. Кадомцева Л.О. Українська мова: Синтаксис простого речення. Київ : Вища школа, 1985. 127 с.
79. Караман С.О., Горошкіна О.М., Караман О.В., Попова Л.О. Українська мова : підручник для 8 класу закладів загальної середньої освіти . Київ : Літера, 2021. 298 с.
80. Караман С.О., Караман О.В., Плющ М.Я. Сучасна українська літературна мова. Київ : Літерам ЛТД, 2011. 560 с.
81. Каранська М.У. Синтаксис сучасної української літературної мови. Київ : Либідь, 1995. 312 с.
82. Колшанский Г.В. Логика и структура языка. Москва : Высшая школа, 1965. 240 с.
83. Коструба П.П. До питання про поняття і класифікацію неповних речень. *Питання українського мовознавства*. Львів : Львів. держ. ун-т, 1960. Кн..4. С.38-75.
84. Кулик Б.М. Курс сучасної української літературної мови : Ч.2. Синтаксис. Київ : Рад. школа, 1965. 283 с.
85. Курс сучасної української мови (КСУМ) : Т.2. Синтаксис; за ред. Л.А. Булаховського. Київ : Рад. школа, 1951. 408 с.
86. Лаптева О.А. К формально-функциональному моделированию системы устно-разговорного синтаксиса. *Вопросы языкознания*. 1997. №2. С.117–131.

87. Лаптева О.А. Русский разговорный синтаксис. Москва : Наука, 1976. 400 с.
88. Лекант П.А. К проблеме неполных предложений в русском языке. *Учен. записки Моск. обл. пед. ин-та им. Н.К. Крупской*. 1963. Т.139, вып. 9. С. 146–155.
89. Лекант П.А. Синтаксис простого предложения в современном русском языке. Москва : Высшая школа, 1986. 175 с.
90. Леонтьев А.А. Функции и формы речи. *Основы теории речевой деятельности*. Москва : Наука, 1974. С.241–255.
91. Леонтьев А.А. Что такое язык. Москва : Педагогика, 1976. 96 с.
92. Леонтьев А.А. Язык, речь, речевая деятельность. Москва : Просвещение, 1969. 214 с.
93. Ломтев Т.П. Предложение и его грамматические категории. Москва : Изд-во МГУ, 1972. 197 с.
94. Ломтев Т.П. Структура предложения в современном русском языке. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1979. 198 с.
95. Ляпон В.М. Смысловая структура сложного предложения и текст. Москва : Наука, 1986. 200 с.
96. Макаров М.Л. Основы теории дискурса. Москва : ИТДГК «Гнозис», 2003. 280 с.
97. Маматова К.М. Неполные предложения с контекстным возмещением при глаголах с сильными связями в современном русском языке : автореф. дис. на соиск. науч. ст. канд. филол. наук: спец.10.02.01 «Украинский язык». Днепропетровск, 1983. 23 с.
98. Матевосян Л.В. Импинцитные смыслы высказывания в рамках диалогического единства. *Филологические науки*. 1996. №3. С.72–79.
99. Мацько Л. І., Сидоренко О.М., Мацько О. М. Стилiстика української мови : підручник. Київ : Вища школа, 2003. 462 с.
100. Мельничук О.С. Розвиток структури слов'янського речення. Київ : Наукова думка, 1966. 324 с.

101. Моррис И.У. Основания теории знаков. Семантика. Москва : Радуга, 1983. С.37–89.
102. Мойсієнко А. К., Арібжанова І. М., Коломийцева В. В. *Сучасна українська мова*. Синтаксис: підручник. Київ: Знання, 2013. 238 с.
103. Невмивака О.В. До питання про мінімальну модель речення. *Система і структура східнослов'янських мов* : зб. наук. праць; відп. ред.. В.І. Гончаров. Київ: Знання України, 2004. С.52–57.
104. Ніколаєва Н.Г. Співвідношення семантичної і формально-граматичної структур речення. *Система і структура східнослов'янських мов*: зб. наук. праць / відп. ред.. В.І. Гончаров. К.: Знання України, 2004. С.58–62.
105. Новиков А.А. К изучению неполных и эллиптических предложений в курсе современного русского языка. *Филологический анализ: Теория, методика, практика* : межрегион. сб. науч. ст. Київ.; Херсон, 1996. С.107–113.
106. Окупщикова М.И. Синтаксис связного текста. Ленинград .: Изд-во Ленинград ун-та, 1982. 103 с.
107. Олікова М.О. Переклад як взаємодія двох культур. *Вісник Сумського державного університету*. Серія : Філологічні науки. 2007. 2, №1. С.141-144.
108. Основы теории речевой деятельности; отв. ред. А.А. Леонтьев. Москва : Наука, 1974. 368 с.
109. Остин Дж.Л. Слово как действие. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва : Прогресс, 1986. Вып. 17. Теория речевых актов. С.22–130.
110. Падучева Е.В. Высказывание и его соотнесенность с действительностью. Москва : Наука, 1985. 271 с.
111. Падучева Е.В. Лингвистическая прагматика. Москва : Прогресс, 1985. 501 с.
112. Палихата Е.А. Мотив спілкування і розвиток діалогічного мовлення. *Українська мова та література*. 2007. №6. С.2–6.

113. Палихата С. Лінгвістичні особливості діалогічного мовлення. *Дивослово*. 1995. №3. С.29–31.
114. Панфилов В.В. Взаимоотношение языка и мышления. Москва :Наука, 1971. 232 с.
115. Панфилов В.В. Философские проблемы языкознания. Москва :Наука, 1977. 287 с.
116. Пешковский А.М. Русский синтаксис в научном освещении. Москва : Учпедгиз, 1956. 560 с.
117. Плоткин В.Я. Соотношение коммуникации, высказывания и предложения в функционально-грамматическом аспекте. *Вестник Харьковского ун-та*. 1987. №312. С.7–11.
118. Попова З.Д. Синтаксическая форма как предмет синтаксиса. *Теоретические проблемы синтаксиса современных индоевропейских языков*. Ленинград : Наука, 1975. С.109–114.
119. Потебня А.А. Из записок по русской грамматике. Москва : Учпедгиз, 1958. Т.1–2. 536 с.
120. Потебня А.А. Мысль и язык. Киев : 1993. 190 с.
121. Почепцов Г.Г. Коммуникативные аспекты семантики. Київ : Вища школа, 1987. 132 с.
122. Почепцов Г.Г. Про семантичні плани речення. *Мовознавство*. 1973. №5. С.44–46.
123. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации. Київ : Ваклер. 2001. 651с.
124. Різун В.В., Лисенко Ю.В., Шевченко Л.Ю. Синтаксис : довідник. Київ : Либідь, 1993. С.198–323.
125. Русанівський В.І. Поняття семантичного і стилістичного інваріанта. *Мовознавство*. 1981. №3. С.9–20.
126. Русский язык : энциклопедия; гл. ред. Ю.Н.Караулов. Москва : Большая российская энциклопедия : Дрофа, 1998.703 с.
127. Савицький М.П. Український синтаксис з погляду діяхронії типології. *Мовознавство*. 2006. №2–3. С.45–49.

128. Сковородников А.П. Эллипсис как стилистическое явление современного русского литературного языка. Красноярск: КГПИ, 1978. 95 с.
129. Сковородников А.П. О критерии эллиптичности в русском синтаксисе. *Вопросы языкознания*. 1973. №3. С.114–123.
130. Слинько І.І., Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання. Київ : Вища школа, 1994. 801 с.
131. Слинько І.І. Парадигматика простого речення української мови. *Мовознавство*. 1978. №3. С.23–30.
132. Словник української мови : в 11 т. / редкол.: І.Білодід (голова), Л. Паламарчук, В. Русанівський та ін. К.: Наукова думка, 1981–1984. Т.1-11.
133. Слюсарева Н.А. Проблемы функционального синтаксиса современного английского языка. Москва : Наука, 1981. 208 с.
134. Собанеева М.К. К проблеме смысловой завершенности предложения. *Вопросы языкознания*. 1977. №4. С.120–124.
135. Соссюр Ф. де Курс общей лингвистики. *Труды по языкознанию*. Москва : Прогресс, 1977. С.31–273.
136. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис.; за заг. ред. І.К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1972. Т.3. 515 с.
137. Сучасна українська літературна мова. Стилїстика.; за заг. ред. І.К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1973. 288 с.
138. Сучасна українська літературна мова : підручник; за ред. М.Я. Плющ. Київ : Вища школа, 2003. 414 с.
139. Сучасна українська мова: синтаксис; за ред. О.Д. Пономаріва. Київ : Либідь, 1994. 256 с.
140. Українська мова 5–9 класи : Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Електронний ресурс. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>

141. Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання 10-11 класи . Рівень стандарту : програма. Електронний ресурс. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita>
142. Факторович А.Л. Выражение смысловых различий посредством эллипсиса. Харків : Око, 1991. 88 с.
143. Харченко С.В. Еліптичні спонукальні конструкції адвербіального типу. *Проблеми граматики і лексикографії української мови* : зб. наук. праць; відп. ред.. М.Я. Плющ. Київ : НПУ, 2001. С.163–173.
144. Чередниченко Г.Г. Граматична структура неповних речень та основи їх класифікації. *Українська мова і література в школі*. 1954. №3. С.14–20.
145. Чувакин А.А. О структурной классификации неполных предложений. *Научные доклады высшей школы*. Филологические науки. – 1974. №5. С.104–108.
146. Шахматов А.А. Синтаксис русского языка. 2-е изд. Ленинград : Учпедгиз, 1941. 620 с.
147. Шахнарович А.М., Голод В.И. Когнитивные и коммуникативные аспекты речевой деятельности. *Вопросы языкознания*. 1986. №2. С.52–56.
148. Шведова Н.Ю. Очерки по синтаксису русской разговорной речи Москва : Изд-во АН СССР, 1960. 377 с.
149. Шведова Н.Ю. Существуют ли все-таки детерминанты как самостоятельные распространители предложения? *Вопросы языкознания*. 1968. №2. С.39–50.
150. Ширяев Е.Н. Синтаксис. *Русская разговорная речь. Общие вопросы. Словообразование. Синтаксис*. Москва : Наука, 1981. С.191–224.
151. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови. Київ : Академія, 2004. 408 с.
152. Щербачук Н.П. Семантико-синтаксична структура простого речення у діалогічному мовленні (на матеріалі художніх творів) : автореф.

дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спеціальність 10.02.01 «Українська мова» / Щербачук Н.П. – К., 2006. –20 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрухович Ю. Дванадцять обручів: роман . Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. 288 с.
2. Дереш Л. Архе : роман . Харків : Фоліо, 2007. 319 с.
3. Дереш Л. Культ : роман . Харків : Фоліо, 2010. 219 с.
4. Дереш Л. Поклоніння ящірці. Як нищити ангелів : роман. Харків : Фоліо, 2012. 189 с.
5. Дереш Л. Трохи пітьми, або На краю світу. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2007. 288 с.
6. Жити-пити : збірка оповідань . Укл. Г.Вдовиченко, Л.Денисенко. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. 320 с.
7. Качкан В. Епістоли серця / В.Качкан.- Коломия: Вік, 2011.- 238 с.
8. Печорна О. Грішниця / Олена Печорна. – Х. : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2011. – 288 с.
9. Роздобудько Ірен. Ескорт у смерть : роман. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2006. 127 с.
10. Шкляр В. Чорний ворон. Залишенець : роман. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 432 с.
11. Шовкошитний В. Я – українець: поезії і проза. Хмельницький: ПП ХВМ, 2002. 202 с.